

PARKOSÍTÁS

20 §. *A szombathelyi szépítő egyesület.*

Alakult 1885 október havában. Célja: Szombathely város és környékének fasorok és ültetvények, diszkertek és sétányok létesítése által és egyéb módon eszközölhető szépítése, a rendezett és szépített terek gondozása és fentartása, valamint a köztisztaság és közegészségügy érdekeinek előmozdítása. E cél megvalósítására szolgáló eszközök: 1) Az egyesület alapító tagjainak adományai, melyeknek tőkái is felhasználhatók, 2) a rendes tagok évdíjai, 3) egyéb adakozások és hagyományok és 4) a város segélyadományai készpénzben, munkaerőben és egyéb segítségben.

Ez eszközök felhasználásával működik az egyesület lassan ugyan, de eredményesen. Fenállása három első évében befásította az Ovoda-, Hosszu-, Kereszt-, a N. Kar-, a Kálvária-, Árvaház-, Iskola-, Légszesz- és Uj-utczákat, a Horvát Bolcizsár-, Batthyány- és Széchenyi-tereket, a Gyöngyös-, Szt.-Mártoni, Rohonci Vizmelléki- és Uj-utczákat, a Perint patak partját, a Jégveremmellett a hegyek felé vezető ut jobb részét, a Kalváriához, a Bagolyvárhoz vezető utakat, a szőlők alatt a Bagolyvártól Oladig vivő ut egyik oldalát, a Kámon felé vezető gyalogjárót Paragvárig, a temető mellett elterülő háromszögű teret és a szt. Márton-utca kiszélesedésében a Domonkosok előtt valamint a Gyöngyös patak mellett mindkét oldalról elterülő térségeket.

A szt.-mártoni utca egy részén cement-gyalogjárót készített. A jégveremtől kezdve a közép szőlők alatt vivő utat helyreállította, nyugati részét befásította. Fentartotta, pótolta és javította a már meglévő ültetvényeket, jobb karba helyezte a Szőlősbe és Kalváriára vezető utakat, közbenjárására a gráci sörfőző társaság a Szőlős felé vezető uton a tulajdonát képező területeknek

Kunc Adolf – Kárpáti Kelemen: Szombathely: Savaria rend. tanácsu város monographiája. Szombathely: Bertalanffy József Könyvny., 1880–[1894]. 452–453. o.

az utra eső végében akáczsövényt létesített. — Ujabb időben is folytatja buzgó tevékenységét. 1890 óta alkotta meg a Kalvária parkot, munkája gyümölcse a városrét területén létesített liget és azok a fasorok, melyek az elszámláltakon kívül mindazon utcákat díszítik, melyeknek szélessége a fasorok ültetését megengedhette.

A városon kívül levő fasorokban, parkokban, a szőlőhegyek alatt vaspadokat állított fel.

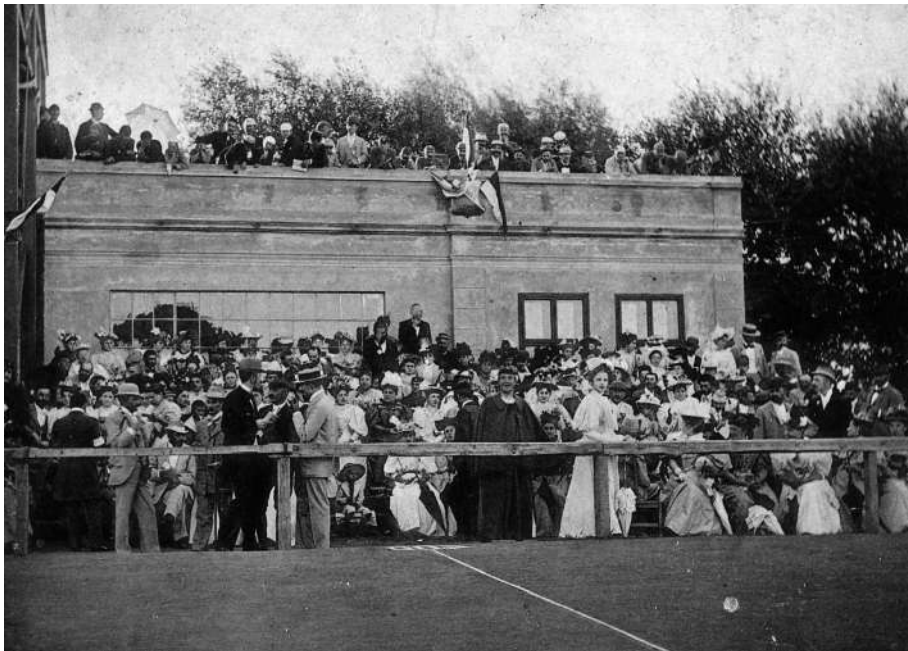
Van önálló faiskolója a város kertészének gondozása alatt, kinek fizetését harmadrészben az egylet viseli.

Hogy az egylet fennállása rövidideje alatt ily szép eredményeket mutathat fel, abban az egylet buzgó vezetőin és áldozatkész tagjain kívül az érdem jelentékeny része magát a várost illeti meg, mint amely évenként 200, sőt legközelebbi határozata értelmében 1894-től fogva 500 frttal segíyezi az egyletet.

Van az egyletnek 67 alapító és 172 rendes tagja.

Spiegler Tibor magángyűjteményéből

A Vasvármegyei Sport Egylet 1895. évi kerékpárversenye. MNL VaML Fotógyűjtemény

A szombathelyi szépitő egyesület a versenypályákról.

Tekintetes városi Tanács!

A Tekintetes városi Tanács a f. 1893. évi júl. hó 19-én tartott ülésének határozatával a „Vasvármegyei Sport Egylet” kérvényét véleményezés végett szives volt kiadni a szombathelyi szépitő egyesületnek.

Ezen egyesület nevében, mint annak elnöke, van szerencsém véleményemet tisztelettel következőkben előterjeszteni:

Városunk hazánk azon városainak egyike, melynek körülményeinél, fekvésénél és különösen sok irányból beszerfató vasuti hálózatánál fogva semmit sem szabad tekinteten kívül hagyni, mi alkalmas arra, hogy a modern virágzó városok színvonalára emelkedjék; sőt mint hazánk legértelmesebb és legnépesebb vármegyéi egyikének székhelye arra van hivatva, hogy a művelt Dunántúli városainak bármelyikével az elsőségért versenyre keljen.

Nem hiszem tehát, hogy városunknak volna olyan korlátolt gondolkozású és szűkeblű lakója, nem hihi:em, hogy a minden szép, jó és hasznos iránt fogékony tek. városi Tanácsnak találkoznék olyan tagja, ki örömmel ne üdvözlölné, teljes készséggel ne támogatná a „Vasvármegyei Sport Egylet”-nek mellékelve visszacsatolt kérvényét és ne óhajtaná az abban foglalt tervnek minél előbb való keresztülvitelét.

Mind ezeknél fogva a szombathelyi szépitő egyesület véleménye sem lehet más, mint az, hogy a tek. városi Tanács körültekintő bölcseséggel fog eljárni akkor, mikor a „Vasvármegyei Sport Egylet” kérvényét egész terjedelmében helybenhagyja és az ezen kérvényben foglalt terv végrehajtására a nevezett egyesület egyuttal kötelezi azon kikötéssel mindazonáltal, hogy e versenypályához és térhez vezető utak legalább 8 meter szélességben készíttessenek és hogy a tényvázlatban a korcsolyatérén sárga színnel feltüntetett „Játéktér”-nek nevezett emelkedett helyiség a korcsolyatérrel egy színvonalúvá tétessék úgy, hogy télen ez is korcsolyatérül szolgáljon, a téi elmúltával pedig az egész korcsolyatér játék és versenytérül.

Vasvármegye 1893. augusztus 20. 3. o. (részlet)

A széptőlegylet elnökének évi jelentése.

Mélyen tisztelt közgyűlés!

Alapszabályaink értelmében évenként legalább egyszer megartandó közgyűlésünk egyik főárgyát az elnöki jelentés képezi, melynek feladata az egyesület egy évi életének feltüntetése. A közgyűlés szíves engelmével és kötelességemhez hűen, ezen feladatomnak igyekeztem megfelelni, midőn először röviden bemutatom a most lefolyt évben az egyesület által kifejtett tevékenységet, másodsorú rámutatok egyesületünknek a folyó évben végzendő teendőire és harmadsorú kimutatom, mily eszközökkel rendelkezünk a lefolyt évben, minőkkel rendelkezünk a folyó évben és így minő eszűszerint az egyesület vagyoni állapota.

Az elsőre bátor vagyok a választmány nevében a közgyűlésnek jóváhagyását, a másodikra, helybenhagyását és a harmadikra tudomásulvételét kikérni.

A lefolyt munkaévben a választmány mindazt pontosan teljesítette, mire a múlt évi közgyűlés megbizta. Gondozta, fentartotta, pótolta és javította a meglévő ültetvényeket, sétáló helyeket és fasorokat; de az időközben felmerült körülményekhez képest kötelességénél többet is tett. Közönséges Akácziákkal bedltette a villák között a marhavásártér felé vezető utcának két oldalát, valamint szintén mindkét oldalát a marhavásártéri bűrtől a hegy alatti sétány felé nyúló kocsitnak. A Sport-Egyesület elnökének megkeresésére támogatta ugyan csak a Sport-Egyesületet a városi hatóságnál a versenyző és játszóhelyek elkészítéséhez szükséges térnek megszerzésében, valamint a versenyző térhez vezető és a versenytér a keletre közző utak elkészítésében és a szükséges bokrok ültetésében.

Ezen munkálatok mintegy 100 forintnyi költséget okoztak egyesületünknek. Csak-hogy ez által nagy szolgálatot tettünk nem csak a Sport-Egyesületnek; hanem közvetve városunk élénkítésének is.

A városi hatóság felhívására véleményét és tervezetet terjesztettünk be ugyancsak a városi hatósághoz a régi marhavásártérnek befásítására és sétáló helyely való átalakítására nézve, továbbá ugyancsak a városi hatóság felszólítására indokolt véleményt adtunk be a „Berzsenyi“-szobor felállításának helyére nézve és ez a városbáza és színház előtt elterült bekerített ligetecské, melyet majd „Berzsenyi“ ligetnek lehetne elnevezni.

Ezekben állt egyesületünknek a lefolyt évben kifejtett tevékenysége.

A folyó munkaévben a következő teendők végrehajtását tartjuk szükségeseknek:

- 1) A meglévő ültetvények, sétáló helyek és fasorok fentartását, pótlását és javítását, mik már fogantatosítvák.

- 2) A Sirling-féle börgyár kertjétől a gözlüdrög a Gyöngyös patak jobb partján végignyúló városi feltöltött területnek hárs-közben akácza sorokkal való beültetését. Az e célra rendelt fak már megérkeztek és az ültetésükre szükséges lyukak megvannak ásva.

- 3) Összel, mert a nyáron az egyengőtési munkálatok teljesítendők-előbb, a régi marhavásártérnek szintén hárs-közbeni akácza sorokkal való beültetése által sétáló helyely átalakítását.

Ezeken felül a közgyűlésekből kifolyólag megkeresendő a városi hatóság:

hogy a régi marhavásártér a nyár folyamán elegyengettetvén, a beültetésre alkalmassá tegye és az építkezéseknél nyarható termőföldet, valamint az utcákban öszszakpart sarat ugyanezen téren halomba hordassa, mely a fak ültetésénél felhasználható legyen;

hogy az ügyfévezett kis prateri a városligettel öszszakötő és a város közönsége által sétálóhelyül kijelelt és egy városi határozat által elfogadott területet igyekezzék minél előbb megszerezni, mert évek múlva az árak természetesen felszökése miatt erre alig lesz képes;

hogy a városi közönségnek egy régi öhaját, a Nagy-Kar-utczából a Perint patakon átvezető élelet veszélyztető karban levő gyalog-hídnak egy erős, koccsikkal járható hiddal való kicserélése által teljesítse;

hogy az ugynevezett „Jégverem“ mellett elnyuló, — a Kalvariahöz vezető — és e kettő között a szőlőhegy alatt vonuló utakat, mint a sétáló közönség által legáltalában használtakat szíveskedjék megkavicsoztatni;

végre, hogy az elnök által kért városi területeket fásikola czéljaira engedje át.

Egyesületünknek a lefolyt munkaévi bevételeiről és kiadásairól, valamint mostani vagyoni állapotáról a pénztárosi jelentés nyújt majd részletes félylőgositást az igen tisztelt közgyűlésnek. — En-itt csak a végösszegekkel ismertetem meg.

Az öszes bevétel volt 999 forint 19 kraj. Az öszes kiadás 419 forint 32 kraj. A pénztári maradék 586 forint 82 kraj. Az egyesület mai vagyona pedig 1730 forint 87 kraj. Ezen öszszegen befoglaljuk e tényleges vagyonom kívül az is, melyre biztosan számíthatunk.

Milőn így végigtekintek egyesületünk életén és tevékenységén, csak egyen csodálkozom, azon, hogy egyesületünk és annak tevékenysége iránt oly csekély a nagyközönség érdeklődése és még csekélyebb a résztevése.

Az alapító tagok száma nem szaporodik.

A rendes tagoké pedig a helyett, hogy növekednék, fogy!

Városunknak a 18.000-et megátő inteligena lakójából ez időszert csak 103 találkozik olyan, ki, mint rendes tag évi 1 forint 20 krajal támogatja egyesületünket, a többi mintha érzékek sem volna a szép iránt, mintha nem is tudnák mily fontos tényezője az egészségnak az öde levegő élvezete! Ez nem jól van így tisztelt közgyűlés, ezen segíteni kellene! Még kellene sügri e város minden lakójának, hogy évenként azt a néhány állért másban kellene megtakarítaniok, de nem volna szabad megvonni azon egyesülettől, mely az ittlakást minél kellemesebbé igyekszik számukra tenni. Vajha e hangok eljutnának mindazokhoz, kik az évi 1 forint 20 kraj könnyen nélkülözhetik! Mily hamar ezreke rugna rendes tagjaink száma és mennyit lehetne akkor egyesületünk évenként! De addig is nyugodjunk meg abban, hogy tettünk, a mit csak lehetettünk. A választmány is ilyen megaygygyással várja kifejtett tevékenysége fölött az igen tisztelt közgyűlés itéletét és ezen évi jelentésnek szíves tudomásul vételét.

Kelt Szombathelyen, 1895. Apr. 21-én.

Késfalvi Vidor,
e. elnök.

Szent István-park. Több alkalommal említettük már lapunkban, hogy a város a szépitő egyesület közreműködésével a Kálváriától a Polovics-féle kert sarkáig a hegy alatt elvonuló mintegy 3 holdnyi területen új parkot akar létesíteni, mely szent Istvánról nyerné elnevezését. Mult számunkban röviden megírtuk azt is, hogy a város ugyancsak ezen új park céljaira megszerezte a Farkas Ferencz, tanár ur szállóje mellett fekvő Ritter-féle 3641 □ m.-nyi telket úgy, hogy a létesítendő szent István-park egész területe körülbelül 7000 □ m. lesz. A napokban érkezett meg a polgármesteri hivatalhoz az új park tervrajza, melyet *Hein* János, budapesti tájkertész készített s mely egy igazán csinos és a szórakozó közönség kényelmének minden tekintetben megfelelő sétatér képét tárja elénk. A terv szerint ott, hol a Ritter-féle telek érintkezik a hegyterületen kívül eső részszel, 50 m. átmérőjű körönd (corso) lesz, közepén *szökőkuttal*, köröskörül ülőhelyekkel, szőnyegpázsittal és virágokkal, az északnyugati oldalon *zenepavillonnal*. A Ritter-telek hátsó részén 70 m. hosszú és 30 m. széles (210 □ m.) torna- és játszóhely lesz, a fensik — felső terrasz — közepén pedig a Farkasvillával körülbelül egy vonalban a kioszk és esetleg a vízvezetéki torony foglal helyet, mely egyuttal kilátó torony gyanánt is szolgálna. A kioszk mellé fedett helyiséget emelnek a tánczó és mulató közönség számára. A domboldal meredekségét a tervbe vett alsó terrasz van hivatva enyhíteni, melyről a déli oldalon szerpentin ut, az északi oldalon pedig beton lépcsőzet vezet le a köröndre. Az új park egyik ékességét fogja képezni az ott felállítandó szent István-szobor is. A földmunkálatokat s részben az ültetésekét már a legközelebbi napokban megkezdik s remélhető, hogy a modern igényeket teljesen kielégítő szent István-park a szórakozni és üdülni vágyó közönségnek aránylag rövid idő alatt rendelkezésre fog állani.

Szombathelyi Újság 1898. február 27. 6. o.

Szombathely
Szent István-park a zenepavillonnal.

SZOMBATHELY. Víztorony.